

14.9.2023

Valtiovarainministeriö
Kirjaamo.vm@gov.fi**VM:n lausuntopyyntö VN/23913/2023 / Valmiuslain toimivaltuussäännösten uudistaminen, Rahoitus- ja vakuutusala**

Valtiovarainministeriö on 25.8.2023 pyytänyt tietyiltä rahoitus- ja vakuutusalan toimijoilta lausuntoa liittyen valmiuslain toimivaltuussäännösten uudistamiseen, erityisesti koskien lain 4 luvun säännöksiä. Eläketurvakeskukselta ei ole pyydetty tässä yhteydessä lausuntoa, mutta asian tärkeyden johdosta Eläketurvakeskus katsoo tarpeelliseksi lausua työeläkealaa liittyviltä osin seuraavaa. Eläketurvakeskus toivoo myös, että valmiuslain kokonaisuudistuksen valmistelun jatkotyön yhteydessä Eläketurvakeskusta kuultaisiin siltä osin, kun mahdollisilla muutosehdotuksilla voi olla vaikutusta työeläkkeisiin tai niiden rahoittamiseen.

Eläketurvakeskus pitää tärkeänä, että valmiuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että poikkeusoloissakin työeläkelaitosten maksuvalmius säilyisi turvattuna. Jatkovalmistelun yhteydessä tulisi muun muassa ottaa huomioon, miten valmiuslain sääntely vaikuttaa työeläkkeiden maksamiseen etuudensaajille, eläkelaitosten velvollisuuteen ja mahdollisuuksiin kerätä työeläkevakuutusmaksuja työnantajilta tai eläkelaitosten mahdollisuuksiin käyttää sijoitustuottoja tai varallisuuttaan eläkkeiden rahoittamiseen.

Työeläkelaitosten maksuvalmiuden hallinnassa tulee ottaa huomioon yhtenä asiana myös ns. kustannustenjakko. Työeläkejärjestelmä sisältää hajautetun toimeenpanon mahdollistamiseksi mekanismin (kustannustenjakko), jolla selvitetään eläkelaitosten välinen eläkkeiden maksatus ja yhteisvastuu kaikissa tilanteissa. Käytännössä työntekijä on voinut olla vakuutettuna monessa eri eläkelaitoksessa, mutta pääsääntöisesti vain yksi eläkelaitos myöntää ja maksaa eläkkeen. Eläkelaitos, joka maksaa eläkkeen eläkkeensaajalle, perii muilta eläkelaitoksilta kyseiseen eläkkeeseen mahdollisesti sisältyvät muiden eläkelaitosten vastuulla olevat eläkeosat lakisääteistä kustannustenjakotehtävää hoitavan Eläketurvakeskuksen kautta. Kustannustenjaossa suoritettavat tilitykset ovat monesti kymmeniä miljoonia euroja kuukausittain. Kustannustenjaon toimivuuden ja työeläkkeiden maksamisen jatkumiseksi tulisi varmistaa uudistuksen valmistelun yhteydessä, ettei valmiuslain 17 §:stä aiheudu kustannustenjaon näkökulmasta sellaisia rajoituksia, jotka estäisivät työeläkkeiden toimeenpanon tilanteessa, missä se ei olisi tarkoituksenmukaista.

Työeläkelaitosten maksuvalmiuden ylläpitämiseen vaikuttavat muun muassa myös valmiuslain 17 §:n säännökset, joissa säädetään varojen

14.9.2023

vastaanottamisen, luotonannon ja sijoitustoiminnan rajoittamisesta. Yhtenä yksityiskohtana Eläketurvakeskus nostaa esille myös työntekijän eläkelain mukaisen vakuutus sopimuksen vakuutusehtojen 12 §:ssä olevat säännökset koskien ns. takaisinlainausta. Säännöksen mukaan vakuutuksenottajalla on pääsääntöisesti oikeus lainata voimassa olevan työeläkevakuutuksen vakuutuksenantajalta osa työeläkevakuutusmaksuista kertyneestä rahastosta. Valmiuslain nykyisten sanamuotojen valossa on hieman epäselvää, koskevatko säännökset työeläkealan takaisinlainaustoimintaa.

Eläketurvakeskus kiinnittää myös huomiota valmiuslain 21,23 ja 24 §:ssä säädettyyn edellytykseen, jonka mukaan poikkeussäännösten käyttöönotto on sidottu eläkelaitosten toiminnan oleelliseen heikentymiseen. Eläketurvakeskus pitää tärkeänä sen täsmentämistä, mitä oleellisella heikentymisellä käytännössä tarkoitetaan.

Muina huomioina mainitaan, että nykyisessä valmiuslain 24 §:ssä säädetään eläkevastuusta. Mikäli eläkevastuulla on tarkoitus viitata myös työeläkealaan, tulee jatkovalmistelussa ottaa huomioon, että eläkevastuu - sana on työeläkelainsäädännössä poistettu katesäännösuudistuksen yhteydessä. Lisäksi nykyisessä valmiuslaissa säädetään eläkelaitoksista, mutta laissa ei ole määriteltä tarkemmin, mitä eläkelaitoksella tarkoitetaan (esim. työeläkeyhtiö, eläkekassa, eläkesäätiö, valtion eläkerahasto, Mela, Kansaneläkelaitos ym). Kokonaisuudistuksen yhteydessä olisi hyvä selkeyttää asiaa tulkinnallisten epäselvyyksien välttämiseksi.

Voimassa oleva valmiuslaki sisältää lain 4 luvun lisäksi myös muita työeläkejärjestelmän vaikuttavia säännöksiä. Esimerkiksi 56 §:ssä säädetään työeläkkeen maksamisen keskeyttämisestä, lykkäämisestä ja alentamisesta määräajaksi, kuitenkin siten, että mainittuja eläkkeitä maksetaan kuitenkin niiden alentamisesta, maksamisen keskeyttämisestä ja lykkäämisestä huolimatta aina niin paljon, että etuudensaajan saamat eläkkeet ovat yhteensä vähintään kansaneläkelaisissa (568/2007) tarkoitetun täysimääräisen kansaneläkkeen suuruiset. Lain nykyinen sanamuoto vaikuttaa antavan suojaa erityisesti sellaisille eläkkeensaajille, joilla pääasiallinen toimeentulo tulee muuta kautta, ja eläke-etuutta maksetaan vain esimerkiksi normaalin palkkatyön lisänä (esim. osatyökyvyttömyyseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke). Lisäksi nykyisin takuueläkkeen katsotaan olevan vähimmäiseläke, säännöksessä mainittu täyden kansaneläkkeen sijasta.

Lisäksi maksatusta koskevan 58 §:n mukaan esim. työeläkettä saaville henkilöille maksetaan etuuden alentamisen tai etuuden maksamisen keskeytyksen tai lykkäämisen aikana toimeentulotukea siten, että henkilölle tai perheelle muiden tulojen kanssa yhteenlaskettuna tulee käyttöön vähintään

HA/Marita Silmunmaa

LA/ Carita Wuorenjuuri

SU/ Jaakko Aho, Ismo Risku

14.9.2023

toimeentulotuen perusosaa vastaava määrä sekä välttämättömät asuin- ja terveydenhuoltomenot kattava määrä.

Varautuminen yllä mainitulla tavalla eläkkeiden maksamisen muutoksiin aiheuttaa järjestelmäkustannuksia sekä etuuksien määrää koskevaa tiedonvaihtoa eri tahojen välillä. Eri variaatioiden toteuttaminen etukäteen voi olla vaikeaa, joten valmiuslain vaatimuksien tulisi olla selkeät. Poikkeusoloissa järjestelmämuutosten toteuttaminen kiireellisessä aikataulussa on todennäköisesti hyvin hankalaa.

Eläketurvakeskus

Karoliina Kiuru
johtaja

Allan Paldanius
johtaja